

ALBERTO ANGELA

L'ultimo giorno di Roma

Viaggio nella città di Nerone poco prima del grande incendio

วันสุดท้ายของกรุงโรม

ท่องเที่ยวของจักรพรรดิเนโรก่อนเกิดมหาอัคคีภัย

อัลแบร์โต อันเจลา เขียน
บันทึกรรณ ชาญประเสริฐ แปล

อ่านอิเล็กทรอนิกส์

Alberto Angela

L'ultimo giorno di Roma

Viaggio nella città di Nerone poco prima del grande incendio

วันสุดท้ายของกรุงโรม

ท่องเที่ยวนครของจักรพรรดิเนโรก่อนเกิดมหาอัคคีภัย

อัลแบร์โต อันเจลา เขียน

นันธวรรณ ชาญประเสริฐ แปล

เสกขศิศิลป์ ศรีสุขสันต์ บรรณาธิการ

ขวัญฤดี เคนหาราช ตรวจทาน

วิลาวัณย์ โพธิ์ปี รูปเล่ม

นจดรงค์ บุญประเสริฐ วาดภาพปก

เฉลิมพันธุ์ ปัญจมาพิรัมย์ย์ ออกแบบปก

© 2020 HarperCollins Italia S.p.A, Milano

Published by arrangement with HarperCollins Italia S.p.A.

First published in 2020 in Italian under the title:

L'ultimo giorno di Roma. Viaggio nella città di Nerone poco prima del grande incendio

Thai translation copyright © 2025 by Reading Italy, Bangkok

All rights reserved.

จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์อ่านอิตาลี, กรุงเทพมหานคร

พิมพ์ครั้งแรก มิถุนายน 2568

readingitaly.it | readingitaly.store

info@readingitaly.it

Facebook | X | Instagram: ReadingItaly

พิมพ์ที่ บริษัทภาพพิมพ์ จำกัด

จัดจำหน่ายทั่วประเทศโดย บริษัท เคล็ดไทย จำกัด

ISBN 978-616-94447-9-4

ราคา 300 บาท

การแปลหนังสือเล่มนี้ได้รับเงินสนับสนุนจากกระทรวงการต่างประเทศและความร่วมมือระหว่างประเทศของอิตาลี

Questo libro è stato tradotto grazie a un contributo per la traduzione assegnato dal Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale italiano.

อุทิศแด่ผู้กล้าทั้งหลาย
ที่จะช่วยให้เราผ่านคืนนี้ไปได้

วันนี้ซึ่งท่านเกรงว่าจะเป็นวันสุดท้าย
เป็นวันแรกของนิจกาล

เซเนกา

คำนำ

เมื่อพูดถึงตัวเอกของโรมโบราณ เรามักนึกถึงซีซาร์, เอากุสตุส, เทรเจน, คอนสแตนติน... เราไม่เคยเอ่ยถึงอีกสิ่งหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของโรมเลย ทั้งๆ ที่มันได้เปลี่ยนอนาคตของโรมเหมือนจักรพรรดิเหล่านั้น หรืออาจจะมากกว่าด้วยซ้ำ เพราะมันไม่เพียงหล่อหลอมเมืองหลวงแห่งนี้ แต่ยังมีอิทธิพลในทางอ้อมต่อประวัติศาสตร์ตะวันตกด้วย และเป็นไปได้ว่าส่งผลกระทบต่อประวัติศาสตร์โลกเลยทีเดียว

เรากำลังพูดถึงอัครศิภัยครั้งใหญ่ในกรุงโรม

ไฟมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตของกรุงโรมตั้งแต่เริ่มแรก และกลายเป็นหัวใจและจิตวิญญาณ (เพียงลองนึกถึงไฟศักดิ์สิทธิ์ในวิหารเวสต์ลาคูเป็นตัวอย่างก็ได้) แต่ไม่มีใครเคยนึกจินตนาการว่า เปลวไฟไร้พิษภัยนั้นวันหนึ่งจะแข็งขึ้น และกลายร่างเป็นสัตว์ร้ายตัวใหญ่มหึมาที่แม้กระทั่งกองทหารลีเจียนแห่งกรุงโรมก็ไม่อาจต่อกรกับมันได้ มันทำลายล้างเมืองและเขียนประวัติศาสตร์ของเมืองใหม่ และส่วนหนึ่งก็เป็นประวัติศาสตร์ของเราด้วย

อนุสรณ์สถานและสิ่งมหัศจรรย์ต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวหลายล้านคนเดินทางมาชมจากทั่วทุกมุมโลกนั้น ความจริงแล้วเป็น ‘ลูกหลาน’ ของ ‘อัครศิภัยแห่งจักรพรรดิเนโร’ อันเลื่องชื่อ รวมทั้งเหตุการณ์อื่นๆ ที่เกิดขึ้นตามมาด้วย หากไม่มีอัครศิภัยครั้งนั้นก็คงไม่มีทั้งโคลอสเซียมและคฤหาสน์โดมุส เอาเรอา อันยิ่งใหญ่ ในขณะที่บริเวณเนินเขาปาลาติโนและพื้นที่ส่วนใหญ่ของโรมันฟอรัมคงแตกต่างไปจากนี้มาก หากไม่มีเหตุเพลิงไหม้ครั้งนั้นทุกวันนี้เราคงไม่ได้ชมโบสถ์น้อยซิสติน ภาพ การพิพากษาครั้งสุดท้าย ของมิเกลันเจโล รวมทั้งผลงานของรฟฟาแอลโลในห้องต่างๆ ของวาติกัน และของศิลปินแห่งศตวรรษที่สิบห้า นอกจากนั้นศิลปะ

เรอเนซองส์และบารอกอันงดงามของโรมที่เราเห็นในปัจจุบันนี้ ซึ่งเสกสรรโดยสันตะปาปาก็อาจแตกต่างออกไป เพราะหากไม่เกิดอัคคีภัยดังกล่าว ก็คงไม่มีมหาวิหารเซนต์ปีเตอร์อันเป็นศูนย์กลางของคริสต์ศาสนา ด้วยว่าวิหารแห่งนั้นสร้างขึ้นบนหลุมศพของนักบุญปีเตอร์ผู้ถูกฆ่าอย่างทารุณเหมือนชาวคริสต์จำนวนมาก ซึ่งถูกกล่าวหาอย่างไม่เป็นธรรมว่าเป็นผู้ก่อเหตุเพลิงไหม้ครั้งใหญ่那次 ศาสนสถานอื่นๆ จะเกิดขึ้นเหมือนเดิมหรือไม่ และที่สำคัญ จะยิ่งใหญ่แบบนี้หรือเปล่า อาจเกิดขึ้นเหมือนเดิมและอาจสร้างรอยประทับแบบเดียวกันไว้ในประวัติศาสตร์ตลอดหลายศตวรรษ หรืออาจเป็นแบบอื่น ตอบได้ไม่ง่ายเลย และก็ไม่ใช่หน้าที่ของเราที่จะตอบ แต่ไม่ผิดที่จะถาม

เป็นเรื่องเหลือเชื่อเมื่อค้นพบว่าโศกนาฏกรรมครั้งนั้นมีผลที่ตามมามากมายขนาดไหน... เพราะมันสร้างความหายนะอย่างใหญ่หลวง และจริงๆ แล้วมันเกิดอะไรขึ้นหรือ หนังสือเล่มนี้มุ่งหวังจะทำความเข้าใจในเรื่องนี้

น่าแปลกที่อัคคีภัยครั้งใหญ่ของโรมในครั้งนั้นไม่มีผู้ศึกษาและอธิบายไว้มากนัก มีงานเขียนเพียงไม่กี่ชิ้นที่พูดถึงเรื่องนี้ ส่วนใหญ่เป็นของต่างประเทศและค่อนข้างสรุปความ มุ่งเน้นไปที่ประเด็น ‘รอบนอก’ ของเหตุการณ์สองประเด็น ประเด็นแรกคือ จักรพรรดิเนโร อีกประเด็นคือ การข่มเหงรังแกชาวคริสต์ ทั้งสองประเด็นนี้มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และศาสนาอย่างยิ่ง แต่ดับบังสิ่งที่เป็นตัวเชื่อมโยงสองประเด็นดังกล่าว นั่นก็คือ การเกิดอัคคีภัยใน ค.ศ. 64 ซึ่งอันที่จริงก็ไม่น่าประหลาดใจ เพราะมีข้อมูลน้อยมากเกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์และการดำเนินไปของมัน ดังนั้นจึงมักพูดถึงมันอย่างผิวเผิน สรุปเหตุการณ์ไฟไหม้ 9 วันไว้ในไม่กี่ย่อหน้า กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเหตุเพลิงไหม้กรุงโรมครั้งนั้นเป็นเหมือนจุดสูงสุดทางประวัติศาสตร์ที่ (แทบ) ไม่มีใครแตะต้องเลย

โรมน่าจะเป็นเมืองที่มีประชากรมากที่สุดในโลกยุคโบราณ แต่ถึงมันจะยิ่งใหญ่ก็ถูกทำลายแทบจะสิ้นซากในเวลาเพียง 9 วัน และเนื่องจากว่าผมไม่พบหนังสือเล่มไหนในร้านหนังสือที่อธิบายให้ผมฟังโดยละเอียดได้ว่า

กรุงโรมในสมัยจักรพรรดิเนโรเป็นอย่างไร ไฟเผาทำลายมันอย่างไร และ
สุดท้าย ผลที่เกิดขึ้นในศตวรรษต่อๆ มาเป็นอย่างไร ผมจึงตัดสินใจเขียน
หนังสือที่ผมอยากอ่านมาก

ใต้ฝ่าเท้าของเหล่านักท่องเที่ยว โลกแห่งประวัติศาสตร์ที่สูญหาย
รอคอยให้มีใครบอกเล่าเรื่องราวของมันมาสองพันปีแล้ว ผมจึงพยายาม
จะปลุกมันขึ้นมาอีกครั้งผ่านชุดหนังสือ *ไตรภาคจักรพรรดิเนโร* จะเป็น
การเดินทางข้ามกาลเวลา เพื่อกลับไปสู่ช่วงวันอันเลวร้ายนั้น

หนังสือเล่มแรกนี้จะมุ่งสำรวจกรุงโรมในสมัยจักรพรรดิเนโร ซึ่งต่อ
มาถูกไฟทำลายไป เราจะติดตามพนักงานดับเพลิง (วิกิเลส) สองคนไป
ระหว่างที่พวกเขาออกตรวจประจำวัน จากนั้นก็จะติดตามบุคคลสำคัญใน
สมัยโบราณอย่างฟลินน์ผู้อาวุโส เป็นไปได้ว่าช่วงนั้นเขาอยู่ในเมือง กรุงโรม
ซึ่งทุกวันนี้เศษซากของมันดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากมานั้น ใน
สมัยก่อนมันแตกต่างอย่างมากจากเมืองที่จักรพรรดิองค์ต่อๆ มาได้
พบเห็น ไม่ว่าจะเป็น เวสเปเซียน, เทรจัน, เฮเดรียน และ มาร์คัส เอาเรเลียส
อาจกล่าวได้ว่ากรุงโรมในสมัยจักรพรรดิเนโรมีลักษณะเหมือน ‘ยุคกลาง’
อาคารต่างๆ ส่วนใหญ่แล้วทำด้วยไม้ไม่ใช่อิฐ มีตรอกซอกซอยแคบๆ ที่มีด
และคดเคี้ยว

ทุกคนจะได้เห็นว่าสิ่งที่ปรากฏออกมาจะเป็นเหมือนจิตรกรรมฝาผนัง
อันน่าพิศวง ประกอบสร้างตามความคิดความเห็นของนักประวัติศาสตร์
และการค้นพบของนักโบราณคดี ผมพยายามจะเขียนเรื่องราวให้เหมือน
จริงมากที่สุด ไม่เพียงแต่สถานที่เท่านั้นที่มีอยู่จริง แต่บุคคลต่างๆ ก็เคย
มีตัวตนอยู่จริงด้วย คนทุกคนที่เราจะพบเห็นตามท้องถนนล้วนเคยมีชีวิต
อยู่ในกรุงโรมสมัยนั้น เรารู้ถึงการมีอยู่ของพวกเขาจากคำจารึก แหล่ง
ข้อมูลและงานเขียนสมัยโบราณ ตลอดจนหลักฐานทางประวัติศาสตร์อื่นๆ
และเพื่อให้เรื่องราวมีความถูกต้องสมจริงมากขึ้น เราจึงเลือกที่จะเรียกชื่อ
คนธรรมดาทั่วไปที่โลดแล่นอยู่บนหน้ากระดานเหล่านี้ด้วยชื่อละตินของ
พวกเขา ส่วนบรรดาบุคคลผู้มีชื่อเสียงนั้นเพื่อความสะดวกเราจะเรียก
ในแบบที่เราคุ้นเคยกันอยู่แล้ว

ในหนังสือเล่มที่สองเราจะพูดถึงมหาอัคคีภัยครั้งนั้น โดยยึดสิ่งที่นักโบราณคดีค้นพบล่าสุดเป็นหลัก เราจะเข้าใจว่าจักรพรรดิเนโรอาจไม่ใช่ผู้ก่อภัยพิบัติครั้งนั้น และไม่ได้วางแผนอย่างที่คุณคิด

สิ่งที่ผมเห็นชัดเจนทันทีคือ ข้อมูลที่ได้จากการขุดค้นทางโบราณคดีนั้น น่าประหลาดใจอย่างยิ่ง แต่การจะรู้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ๆ คืออะไรจำเป็นต้อง ‘จัดระบบ’ ข้อมูลเหล่านั้น กล่าวคือเชื่อมต่อกันเหมือนที่เราเชื่อมหมุดดาว เพื่อให้เห็นเป็นกลุ่มดาวรูปร่างต่าง ๆ

แล้วเราจะเติมข้อมูลที่หายไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เกี่ยวกับภัยพิบัติที่กินเวลานานถึง 9 วันนั้นได้อย่างไร ผมพยายามใช้ศาสตร์ต่าง ๆ ในการประกอบสร้างสิ่งที่อาจเกิดขึ้น อาศัยประสบการณ์และคำแนะนำของนักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีที่ขุดค้นสถานที่ที่เรากำลังจะ去做ความรู้จัก และได้สัมผัสโดยตรงกับเศษซากของเพลิงไหม้ที่ขุดพบ นอกจากนั้นผมยังขอความร่วมมือจากนักอุตุนิยมวิทยาเพื่อให้เข้าใจสภาพอากาศที่มีผลต่อการลุกไหม้ของเปลวไฟ ผมได้รับความช่วยเหลืออันล้ำค่าจากช่างเทคนิคและวิศวกรของหน่วยดับเพลิงแห่งชาติ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายบริหารจัดการส่วนกลางในการป้องกันและความปลอดภัยในการทำงาน) เพื่อพยายามทำความเข้าใจพลวัตและเส้นทางที่ทำให้ไฟลุกลามออกไป เราพิจารณาถึงเครื่องเรือน วัสดุ และเทคนิคการก่อสร้างในสมัยนั้นที่เราเห็น (ตั้งแต่สนามกีฬาชิโรโค มัสซิโมไปจนถึงวิหารต่าง ๆ ตลอดจน *โดมัส* และ *อินชูลัย*) จำลองรูปแบบและหาระยะเวลาที่ไฟเผาทำลาย นอกจากนั้นประสบการณ์ของผู้ให้คำปรึกษาเหล่านี้ยังมีค่าในการพยายามย้อนรอยการปฏิบัติงานและกลวิธีที่เพื่อนร่วมอาชีพของพวกเขาใช้เมื่อเกือบสองพันปีก่อนเมื่อต้องเผชิญกับเปลวเพลิงอันร้ายกาจนั้น

หนังสือเล่มที่สามของไตรภาคจะพูดถึงผลของมหาอัคคีภัยครั้งนั้น โดยพยายามทำความเข้าใจและประกอบสร้างสิ่งที่เกิดขึ้น ‘ภายหลัง’ กล่าวคือ ตั้งแต่หลังเกิดมหันตภัย ซึ่งมีการประหารชีวิตชาวคริสต์ และผลที่ตามมาในทางประวัติศาสตร์ ตั้งแต่การสร้างกรุงโรมขึ้นใหม่ (รวมทั้ง *โดมัส เฮาเรอา* อันแสนงดงาม) จนถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในปีต่อ ๆ มา

ตัวเอกในเล่มที่สามจะเป็นเนโร เราจะติดตาม ‘ความบ้าคลั่ง’ ที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ของเขาไปจนกระทั่งเขาสิ้นชีวิต

ทุกคนคงเข้าใจแล้วว่า ไตรภาคชุดนี้หากใช้คำพูดของฌูล แวร์น ก็เหมือนเป็นการเดินทางสู่ใจกลางประวัติศาสตร์ยุคโบราณ

ทั้งหมดนี้เป็นไปได้ ส่วนหนึ่งเพราะผลงานการศึกษาค้นคว้าและสืบเสาะอันยอดเยี่ยมของเอมิลีโอ ควินโต ซึ่งผมขอขอบคุณอย่างยิ่ง

นอกจากนั้นผมขอขอบคุณอาจารย์อันตोनีโอ เด ซิโมนี อาจารย์โรโมโล เอากุสโต สัตซ์โฮลี อาจารย์เคลเมนตินา ปาแนลลา อาจารย์วาเลนตินา โคเซนติโน อาจารย์มาเรียเลติเชีย บวนฟีลโย อาจารย์จันคาร์โล ลาเชเรนซา และพันโทกุยโด กุยติ ในความช่วยเหลืออันล้ำค่า

ข้อเท็จจริงที่ว่าผมอาศัยอยู่ในกรุงโรมมา 52 ปีแล้ว และ 25 ปีแล้วที่ผมทำงานที่นั่น ทั้งงานภาพยนตร์สารคดี รายการโทรทัศน์ และงานหนังสือเกี่ยวกับสมัยโบราณอันเกรียงไกร ทำให้ผมได้รับสิทธิพิเศษอันมีค่ายิ่ง กรุงโรมเป็นเมืองยิ่งใหญ่ ซึ่งผมรู้จักประวัติศาสตร์และชอกหลิบของมันเป็นอย่างดี และเหนืออื่นใด ผมรู้จัก ‘ลมหายใจ’ ของมันในวันและฤดูกาลต่างๆ เรื่องนี้ช่วยผมได้มากในการประกอบสร้างเหตุการณ์วิปโยคในปี ค.ศ. 64 ขึ้นมาใหม่ การใช้ชีวิตในกรุงโรมหมายถึงการรู้จักเก็บเกี่ยวบรรยากาศของมัน ฟินิจลัมแสงที่สาดส่องตรอกชอกชอย สัมผัสสายลมในฤดูกาลต่างๆ (รวมทั้งลมที่เชื่อมโยงกับเหตุเพลิงไหม้) รับรู้อุณหภูมิในฤดูร้อนที่ร้อนระอุและความเจียบยามค่าคีน ชมแสงนวลในคืนพระจันทร์เต็มดวง บทกวีแห่งแสงเงินแสงทองเหนือปาลาติโน หรืออาทิตย์อัสดงสีแดงเพลิงเหนือคัมปิตอลโย... ลักษณะต่างๆ เหล่านี้เราจะได้พบอีกครั้งในเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ช่วงสำคัญอย่างยิ่งของเรา

เช่นนั้นแล้วเรามาออกเดินทางสู่ยุคโบราณกันเถิด จุดเริ่มต้นจะไม่ใช่กรุงโรม แต่เป็นเมืองชายทะเลที่อยู่ห่างออกไปราวห้าสิบกิโลเมตร เบื้องหน้าอาทิตย์อัสดง... สีแดงเพลิง

อ่านให้สนุกนะครับ

อัลแบร์โต อันเจลา

คิมหันต์ราตรีอันแสนร้อน

ณ อันซิโอ ศุกร์ที่ 17 กรกฎาคม ค.ศ. 64 ยามอาทิตย์อัสดง

ดวงตะวันสีแดงเพลิงพักตัวลงบนผืนสมุทรดิเรเนียน เจดสีแตกออกตั้งเพลิงลุกไหม้ทั่วท้องฟ้า เป็นช่วงขณะอันสมบูรณ์แบบที่เราควรพิศดูอยู่เจียบๆ เห่กล่อมด้วยเสียงคลื่นทอดตัวโรยแรงบนชายหาด และสายลมเย็นลูปไล่ผิวหนังหม่นไหม้ในวันร้อนระอุ เราจะไม่รักชีวิตได้อย่างไรเมื่ออยู่เบื้องหน้าทัศนียภาพงดงามนาพิศวงเช่นนี้ จะไม่ซาบซึ้งใจได้อย่างไรเมื่อได้ลิ้มรสความรู้สึกรักที่มีแต่ในความผืนเท่านั้น

เมื่อถอนใจไปกับความคิดคำนึงนี้... ทุกสิ่งก็อันตรธานไปสิ้น ดวงตะวันทะเล และสีสันของท้องฟ้าถูกลบไปด้วยชนตาที่หุบลง ม่านเปลือกกตาแต้มเครื่องสำอางหนาเลื่อนลงปิดฉากอาทิตย์อัสดง

ทิวทัศน์ที่เราชมอยู่นี้ความจริงแล้วสะท้อนอยู่ในดวงตาของสตรีนางหนึ่ง และเมื่อดวงตาคู่นั้นลึบขึ้นอีกครั้งหลังจากวินาที่อันยาวนาน โลกก็ได้รับของกำนัลเป็นสายตาลุ่มลึก นัยน์ตาสีเข้มดังราตรีที่กำลังจะมาเยือน สายตานี้มีความพิเศษ ลือเลื่องไปทั่วจักรวรรดิโรมัน จุดไฟเสนหาร้อนแรงชวนให้ใจสะท้านและหวาดหวั่นว่าจะตกเป็นเหยื่อของนาง นี่คือเสน่ห์ของปอปแป สตรีเลอโฉมผู้เด็ดเดี่ยว นางได้เรียนรู้ที่จะเจรจาท่องกับอำนาจในราชสำนักอย่างชาญฉลาด เพื่อให้ได้สิ่งที่นางประสงค์

ผมปอยบางๆ ซึ่งไม่ยอมอยู่ทรงโดนสายลมพัดเหวี่ยงไปโบยตีแก้มนางสีแดงของจิตรกรติดเชียบโนย้งเปล่งปลั่งในแสงสุดท้ายของทินกร มือนางจับปอยผมนั้นไว้ แล้วจัดให้เข้าที่ในลำดับอันซับซ้อนของเรือนผมจักรพรรดินี

ผมสีอำพันของปอปแปเป็นที่รู้จักไปทั่วกรุงโรม แม้กระทั่งจักรพรรดิเนโรเองก็พรรณนาถึงเกศาของนางในกวีบทหนึ่ง และนับแต่นั้นสตรีสูงศักดิ์ทั้งหลายต่างปรารถนาจะมีผมสีเดียวกับนางผู้ทรงอำนาจที่สุดในจักรวรรดิโรมัน

ด้วยกิริยาเข้มข้ม ปอปแปเอาแพรบางคลุมหน้า เหลือให้เห็นเพียงดวงตา ทุกคนรู้ว่านางปฏิบัติเช่นนั้นอยู่เป็นนิจ แม้กระทั่งนักประวัติศาสตร์โรมันนาม ดาคิดุส ก็บันทึกไว้ว่า

“นางคลุมใบหน้าส่วนหนึ่งไว้ด้วยแพรบาง เพราะไม่ประสงค์ให้สายตาผู้ใดได้ยลสนใจ และเพื่อให้ตนดูมีเสน่ห์ขึ้น”

สายตาแรงกล้านั้นหมายจะรับเอาสีสันของอาทิตย์อัสดง ดวงตาของปอปแปยังคงจ้องมองตะวันค่อยๆ จมลงไป ความหนาวเย็นของท้องทะเลผสมเข้ากับแสงตะวันอันร้อนแรง จริงสิ น้ำกับไฟ... นางไม่รู้หรือว่าอีกไม่กี่ชั่วโมงข้างหน้าเธอทั้งสองจะเป็นตัวแปรสำคัญในการทำให้ผู้คนนับพันเป็นหรือตายในภัยพิบัติครั้งร้ายแรงที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์

อันที่จริงก็ยังไม่มีการล่วงรู้ ยิ่งกว่านั้นวันนี้ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 64 โลกดูจะยิ้มให้กรุงโรมเสียด้วยซ้ำ จักรวรรดิโรมันกำลังเจริญรุ่งเรืองอยู่ในยุคทอง มัวหมองบ้างก็เพียงด้วยปัญหาความไม่มั่นคงในดินแดนตะวันออก แต่ถึงอย่างไรก็เป็นปัญหาที่อยู่แสนไกลจากชายฝั่งในแคว้นลัตซีโอ ณ เมืองอันซิโอนี ซึ่งอยู่ห่างจากกรุงโรมลงไปทางใต้ราว 50 กิโลเมตร และล้วนแต่มีความงามของธรรมชาติเห่กล่อม กับยามตะวันยอแสงอันเปรียบประดุจของกำนัลจากทวยเทพ

ปอปแปเกิดความรู้สึกงวยงงเมื่อประกายสุดท้ายของทinkerหายไ้ถูกระลอกด่ามะเมื่อนั้นทะเลดิเรเนียนกลืนกิน นางเงยหน้าขึ้นมองฟ้า เห็นแสงวาววามเล็กๆ อีกแสงหนึ่ง เป็นแสงของดาวศุกร์เปล่งประกายในสนธยาสีคราม นางยิ้ม เพราะสิ่งที่เราเห็นเป็นเพียงดาวฤกษ์และดาวเคราะห์นั้น ในความคิดของชาวโรมันโบราณอย่างนางเป็นมากกว่านั้น

กล่าวคือเป็นเสมือนเทพสององค์ อะพอลโล
ผู้ทรงราชรถร้อนดั่งเปลวเพลิงแล่นผ่านนภา
ทุกวี่วันเพ็งลับหายไปพ้นขอบฟ้า กับวินัส
เทพีแห่งความรัก ซึ่งปรากฏบนดาราบท

ปอปแปผลจากราวระเบียงหินอ่อนขาว
หลังจากทิ้งตัวพึงเพื่อต็มด้าแสงอาทิตย์อัสดง
นางเยื้องย่างแช่มช้าตัดลวดลายวิจิตรของ
พื้นโมเสกกว้างใหญ่ แล้วผายผันไปบน
ระเบียงทางเดินยาวระหว่างแนวเสาเรียงราย
เบื้องหน้าห้วงสมุทร

ดูประหนึ่งว่านางถือกำเนิดขึ้นมาเพื่อ
ครองโลกโดยแท้ นางได้ความงามพิลาสกว่า
หญิงทั่วไปมาจากมารดา อีกทั้งยังจำนรรจา
น่ารักใคร่ และมีสติปัญญาปราดเปรื่อง ในทุกก้าวย่างนั้นคล้ายจะได้ยิน
เสียงสะท้อนของถ้อยคำที่บรรพบุรุษเอื้อนเอ่ยถึงนาง เป็นาวจีที่สลักความ
เด็ดเดี่ยวของนางลงไปในอากาศ บอกให้รู้ว่านางต้องได้สิ่งที่ประสงค์

รูปปั้นปอปแป (Poppaea)
ปัจจุบันอยู่ที่ปาลัซโซ มัสซิโม
(Palazzo Massimo) กรุงโรม

“นางไม่เคยห่วงเรื่องชื่อเสียง และยังไม่เลือกปฏิบัติระหว่างสามีกับ
ชู้รัก นางไม่ตกเป็นทาสแห่งความรู้สึกรักใคร่ผูกพันใดๆ ทั้งของ
นางเองและของผู้อื่น หากแลเห็นประโยชน์อยู่ที่ไหน นางจะถึงโถม
ราคะอันร้อนแรงของนางไปที่นั่น”

ยังเป็นตาคิดุสคนเดิมที่กล่าวเช่นนั้น

พระสหายกับหญิงรับใช้เดินตามนางไปเจียบๆ ดั่งเงา ทั้งคู่หลบอยู่
ห่างๆ ตลอดเวลา ร่างของหญิงทั้งสามเดี่ยวเห็นเดี่ยวหาย เป็นจังหวะตาม
การเรียงรายของเสาระเบียง ผ้า幔ที่ซึ่งอยู่ระหว่างเสาแต่ละต้นพลัวไหว
ตามสายลม เลียนแบบท่วงท่าของจักรพรรดินี

ตามทางที่ปอปแปผ่านไปนั้น นอกจากจะมีสายตาสงบเสงี่ยมของ

เหล่าบุรุษผู้รักษาความปลอดภัยภายในวังแล้ว ยังมีรูปปั้นสัมฤทธิ์จำนวนมากเปล่งประกายแวววาวดังทอง และในความนิ่งนั้นดูประหนึ่งเป็นองค์รักษ์พิรทอเรียน¹ มากมายยืนตรงทำความเคารพเมื่อจักรพรรดิเินดำเนินผ่านรูปปั้นเหล่านั้นเป็นผลงานอันเลอเลิศของศิลปินกรีกโบราณ ถูกฉุดกระชากมาจากมาตุภูมิด้วยความละโมภของชาวโรมัน ด้วยว่ามันคู่ควรกับราชฐานของผู้ทรงอำนาจภาพแห่งโรม สายตาของนางทอดผ่านผลงานเหล่านั้นซึ่งหากอยู่ในพิพิธภัณฑสถานสมัยปัจจุบันที่โหล่งกัแห่งคงมีคนเข้าแถวยาวเพื่อเข้าไปชม น่าเสียดายว่าเราไม่มีทางได้รู้จัก เพราะมันถูกทำลายไปตลอดหลายศตวรรษที่ผ่านมา

เช่นเดียวกับที่เราไม่มีทางได้รู้จักผลงานส่วนใหญ่ในวังริมทะเลดิเรเนียนแห่งนี้ ยกเว้นไม่กี่ชิ้นเท่านั้น วังของจักรพรรดิที่เมืองอันซิโอแตกต่างจากวิลลาชายทะเลของเจ้านายชาวโรมันโดยทั่วไปมาก เพราะมันใหญ่โตมโหฬาร แทบจะเป็นนครเล็กๆ เลยทีเดียว ในฤดูร้อนองค์จักรพรรดิไปประทับที่นั่นพร้อมด้วยข้าราชการบริวาร ห่างไกลจากความร้อนอบอ้าวในกรุงโรม กล่าวโดยสรุปก็คือ วังแห่งนี้เป็นสถาปัตยกรรมชิ้นสำคัญที่บอกให้ทุกคนรู้ถึงอำนาจของจักรพรรดิเนโร น่าเสียดายว่าปัจจุบันนี้เหลือแต่โครงเพียงน้อยนิดและกร่อนไปตามกาลเวลา บางชิ้นล้าออกไปถึงชายหาดทำให้บรรดาคนเล่นน้ำนึกถึงความอลังการที่สาบสูญไป กำแพงและช่องที่ปลายแหลม ณ เมืองอันซิโอ ซึ่งทุกวันนี้คนเรียกกันว่า ‘ถ้ำของเนโร’ แม้จะดูใหญ่โตมโหฬารแต่ก็ไม่ให้ภาพจิตรตระการตาของพระราชนิเวศน์ติดท่าเรือของจักรพรรดิ ภาพจำลองจำนวนมากมายซึ่งถึงแม้ว่าจะละเอียดลออและศึกษาค้นคว้ามาอย่างดี แต่เนื่องจากขาดข้อมูลจำเป็นหลายประการ จึงยังคงเป็นเพียงสมมติฐาน เช่นเดียวกับองค์ประกอบฉากในเรื่องที่จะเล่าต่อไปนี้

วังแห่งนี้มีระเบียบงามวิวกว้างใหญ่อันเลื่องชืออยู่เบื้องหน้าผืนชลธิในแง่หนึ่งก็ทำให้นึกถึงจัตุรัสเซนต์ปีเตอร์ซึ่งมีเสาเรียงรายเป็นจำนวนมาก

¹ Praetorian Guard กองทหารโรมันที่มีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองจักรพรรดิ

คล้ายสองแขนโอบกอดบุตร เป็นสองแขนที่พร้อมรับน้ำทะเล เมื่อชะโงกออกไปจากจุดชมวิวแห่งนี้จะรู้สึกประหนึ่งเป็นศูนย์กลางของเอกภพ เบื้องหน้ามีเพียงฟ้ากับน้ำ... เมื่อครู่ที่ผ่านมานี่ปอบแปอยู่ตรงนั้นนั่นเอง

หากอยู่กลางทะเลลึกจะมองเห็นวังแห่งนั้นเป็นเสาเรียงรายอย่างมีระเบียบคล้ายแป้นเปียโนสีขาวสลัปดาห์ ระเบียบเช่นนี้ ซึ่งนาเดินเล่นนานๆ กับมิตรสหายหรือกับเหล่านักปราชญ์ในราชสำนัก หรือแม้แต่เพียงลำพังกับความคิดของตน เป็นลักษณะเฉพาะของวิลลาริมทะเลของชาวโรมัน ดังปรากฏเป็นหลักฐานในภาพปูนเปียกจำนวนมากที่ค้นพบในเมืองปอมเปอี หรือในโมเสกงดงามซึ่งโผล่ขึ้นมาแทบจะทุกที่ในดินแดนเมดิเตอร์เรเนียน

ในยามสนธยานี้ ตะเกียงและคบเพลิงนับร้อยดูเหมือนอยากเทียบรัศมีกับดวงดาวบนฟ้าซึ่งมีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ แสงจากตะเกียงและคบเพลิงได้เสกวังแห่งนั้นให้กลายเป็นนครเล็กๆ และมอบมนตร์เสน่ห์อันสุดจะพรรณนาให้แก่คิมหันต์ราตรีนี้

เป็นมนตร์เสน่ห์อันแสนคุ้นเคยสำหรับกะลาสีบนเรือใบลำใหญ่ แห่งท้องทะเลลึกที่แล่นผ่านมา พวกที่มาจากอียิปต์จะนึกถึงเขตวังริมท่าเรือเมืองอะเล็กซานเดรียอันแสนงดงามซึ่งเคยเป็นของคลีโอพัตรา ความอลังการและความหรูหราโอ่อ่าแห่งอำนาจนั้นไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

เวลาล่วงเลยไปร้อยปีแล้วนับจากยุคสมัยของคลีโอพัตรา และอันที่จริง ปอบแปก็ถือว่าเป็น *สตรีทรงเสน่ห์* อีกคนที่เกิดมาเพื่อจะได้รับการจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ แม้จะในระดับที่แตกต่างกันมากก็ตาม วังแห่งนี้เป็นพื้นหลังของไบรอนและนามอันเลื่องลือในประวัติศาสตร์โรมัน เอกุสตุสเคยประทับที่นี่ และต่อจากเนโรก็เป็นโดมิติอานุส (โดมิเชียน) และฮาเดรียนุส (เฮเดรียน)... เราอาจเรียกวังนี้ว่า ร่มณียสถานแสนวิเศษของผู้ทรงอำนาจตลอดยุคสมัยของจักรวรรดิโรมัน

เนโรเกิดที่นี่ เขารู้สึกผูกพันกับวังแห่งนี้เป็นพิเศษ และตัวเขาเองก็เป็นคนสั่งให้รื้อแล้วออกแบบใหม่ สร้างใหม่ จนมันกลายเป็นวังกว้างใหญ่ แล่งงดงามที่สุดแห่งหนึ่งในจักรวรรดิโรมัน

สายตาของปอปแปทอดไปตกบนแบบร่างทางสถาปัตยกรรมที่วางเรียงรายกันอยู่ เส้นสายวาดอย่างละเอียดลออบนกระดาษปาปิร์สซึ่งวางอยู่บนโต๊ะหินอ่อน บรรดาระเลขากำลังบรรจงมันกระดาศเพื่อนำไปใส่ไว้ใน คัปปา (capsa) หรือกระบอกเก็บเอกสารซึ่งน่าจะทำด้วยหนังสัตว์ เมื่อพวกเขาเห็นจักรพรรดินีก็พากันเบิกตา ยืนตรงนิ่ง แล้วโค้งศีรษะเจี๊ยบๆ ปอปแปก็มองแบบร่างแผ่นหนึ่งให้ชัดๆ โดยไม่เดินเข้าไปใกล้ เป็นแผนที่แบบราบของย่านหนึ่ง มีบ้านเรือนตั้งเป็นลายตาราง คลองสายหนึ่งตัดผ่านเป็นเส้นตรง นั่นคงเป็นแผนผังของชุมชนแห่งใหม่ในกรุงโรม เนโรกำลังเตรียมการอะไรอยู่ก็ไม่รู้สินะ... สถานที่แห่งนั้นแตกต่างจากเมืองที่นางรู้จักมาก มีตรอกคดเคี้ยวยุ่งเหยิง ถนนมืด อาคารสูงตั้งชิดกัน (คล้ายเป็นกอธแมชชีนในสมัยโบราณ) นางยิ้มพลางส่ายหน้า วันนี้เนโรก็ทำงานในโครงการพัฒนาเมืองหลวงของจักรวรรดิของเขาอีกเช่นเคย

อย่างไรก็ตาม ยังไม่ถึงเวลาจะลงรายละเอียดในเรื่องนี้ ปอปแปเองก็ดูเหมือนเข้าใจ นางเยื้องย่างต่อไป ปลอ่ยให้เหล่าราชเลขายืนนิ่งเป็นรูปปั้น ขณะนี้นางกำลังนวดตามจังหวะซึ่งได้ยินอยู่ไกลๆ และแรงขึ้นทุกก้าวย่าง เสียงซึ่งมีความถี่ต่ำค่อยๆ เสริมเติมด้วยเสียงที่มีความถี่สูงขึ้น จนกลายเป็นเสียงดนตรี ไม่ไกลจากองค์จักรพรรดินี วงออร์เคสตรากำลังแกะสลักอากาศด้วยตัวโน้ต มอบความไพเราะแก่โสตประสาท ดนตรีเป็นศิลปะที่มีรูปทรงประหลาด ตรงกันข้ามกับจิตรกรรม ประติมากรรม และบทกวี ดนตรีทิ้งผลงานขึ้นเอกไว้ในความทรงจำของผู้สดับฟังเท่านั้น (จริงอยู่ว่ามีโน้ตเพลง แต่นั่นก็ไม่ได้ให้ความไพเราะแก่ประสาทสัมผัสทันที จำเป็นต้องบรรเลงเสียก่อนและผลที่ออกมาก็ไม่เป็นอย่างที่คาดคิดเสมอไป เพราะขึ้นอยู่กับการบรรเลง) ทุกวันนี้เราบันทึกเสียงดนตรีและฟังซ้ำได้ แต่ในสมัยโบราณทำไม่ได้ ผลงานตายไปในวินาทีที่สร้างสรรค์ขึ้น ดนตรีกับการเดินรำคังเป็นศิลปะที่รูปทรงจางหายไปเร็วที่สุด ต้องยินยลเดี๋ยวนั้น เช่นเดียวกับแสงอาทิตย์อัสดงที่เราเห็นเมื่อครูนี

ในยามพลบค่ำ ห้องหับต่างๆ ในวังค่อยๆ จมหายไปในความมืด ทำให้ระเบียงทางเดินดูคล้ายถนนสว่างไสว ด้วยมีคบไฟติดอยู่กับเสา

จุดหมายของปอปแปอยู่สุดปลายระเบียบ ซึ่งมีห้องรับประทานอาหาร (triclinium) ขนาดใหญ่โตมโหฬาร

ห้องนั้นหันสู่ทะเล ในทิศที่ตะวันลับฟ้า จึงเห็นภาพดงามชวนตะลึงแบบที่ไม่มีศิลปินคนใดจะรังสรรค์ได้

วิลลาโรมันอันอลังการที่นักโบราณคดีค้นพบในเมืองสตาเบีย ซึ่งปัจจุบันคือเมืองคัสเตลล์มาเร่ ดี สตาเบีย และนิวาสสถานหุหราริมทะเลที่เมืองปอมเปอี มักมีห้องรับประทานอาหารอยู่ทางด้านตะวันออกแสง จึงไม่แปลกหากจะคิดว่า มนตร์เสน่ห์แบบเดียวกันนั้นนำความอภิรมย์มาสู่ช่วงเวลาอาหารค่ำขององค์จักรพรรดิด้วย

บรรยากาศสว่างไสวจนทำให้คิดไปว่า ดวงอาทิตย์มาร่วมกินเลี้ยงด้วยมีเงาคล้ายๆ เคลื่อนไหวย้อนแสงตัดผ่านระเบียบ เป็นเงาขวกไขว่ของเหล่าทาสขณะนำอาหารสารพัดชนิดไปให้แขกหรือ จานใส่อาหารพูนสูงตั้งประติมากรรมเคลื่อนไหวทางกับถาดเปล่าอยู่ไม่หยุดหย่อน ปอปแปแลเห็นแขกบางคนถูกพุงโซ่เชือกออกไป พวกเขาเมาและพร้อมจะสำรอกอาหารโอชะรสแสนวิจิตรซึ่งผู้อาศัยอยู่ในกรุงโรมส่วนใหญ่ไม่เคยได้เห็นเลยในชีวิต

ก๊วยอย่างของปอปแปบนช่วงท้ายของระเบียบคันจิ้งหะด้วยท่าเคารพขององค์กรกษัตริย์ทอเรียนซึ่งประจำอยู่ที่เสาแต่ละต้น พวกเขายึดตัวตรงตามกันเป็นลำดับคล้ายการล้มของโดมิโน

วนเลี้ยวในวัง

ปอปแปออกจากความมืดสลัวเข้าไปในห้องนั้น ทำให้ทุกคนตาพร่าด้วยความมงามสง่าและสีสันทของพัสดราภรณ์บนกายนาง ขณะนั้น ‘เฮรัลด์’¹ ได้ประกาศให้รู้ว่าจักรพรรดินีเสด็จ

¹ araldo หรือ herald เป็นผู้มีหน้าที่ประกาศข่าวของราชสำนัก

เหมือนเข้าไปในอีกโลกหนึ่ง

เบื้องหน้านางเป็นห้องกว้างพราวแพรวด้วยแสงไฟและสีสนซึ่งมีอันต้องสาบสูญไป เราได้แต่นึกจินตนาการถึงความอลังการของมันเพื่องอบใบลอเรลและดอกไม้ธักร้อยเป็นม่านหลากสีห้อยย้อยอยู่ระหว่างเสาแต่ละต้น ม่านผ้าไหมพลิ้วไหวร่ายรำแซมซ้ำ รัตรีด้วยอ้อมกอดของสายลมล่องหน

สีสน ดอกไม้ และแพรวพรรณของแซกรับเชิญชวนให้นึกถึงบรรยากาศในภาพวาด *ฤดูใบไม้ผลิ*¹ ของ บอตติเชลลี

ในบรรดาภาพปูนเปียกที่แสนประณีตและรุ่มรวยที่สุดในประวัติศาสตร์โรมัน มีภาพบนผนังห้องนั้นรวมอยู่ด้วย จัดอยู่ใน ‘สไตล์ที่สี่’ (ตามลำดับที่จัดขึ้นโดยยึดจากผลงานชิ้นเอกที่ค้นพบในเมืองปอมเปอี) และมีลักษณะเฉพาะของสมัยจักรพรรดิเนโร เมื่อเทียบกับสามสไตล์แรก สไตล์ที่สี่จะเรียบง่ายกว่า สีสันฉูดฉาดตาน้อยลง แสดงให้เห็นความงามทางสถาปัตยกรรมหลายระดับ (เสาเรียงราย ศาลา น้ำพุ) ทิวทัศน์ ภาพหุ่นนิ่ง ลายประดับแนวตั้งคล้ายเชิงตะเกียงกับนกยูง เสือดาว สฟิงซ์ ชามผลไม้ เทพเจ้าอีิปต์... และใช้โทนสีเข้ม (จากแดงเพลิงไปจนถึงเขียวมรกตไคต์และน้ำเงิน) เราอาจนิยามภาพปูนเปียกเหล่านี้ว่าเป็นศิลปะ ‘บารอก’ สมัยโบราณ ทุกวันนี้หากเราพิศดูสักภาพ เช่นในวังงดามที่อ็อปลอนดิส ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเมืองโตร์เร อันนุนเซียตา และน่าจะเป็นวังของปอปแปหรือใน *โดมุส เอาเรอา* (*Domus Aurea*) ที่กรุงโรมก็จะทำให้เราเข้าใจอย่างแจ่มชัดว่า ความหรูหราและบรรยากาศในเขตวังของจักรพรรดิและชนชั้นสูงในยุคสมัยของเนโรนั้นเป็นอย่างไร

คนหลายสิบคนนอนอยู่บนเตียงสำหรับรับประทานอาหารเช้า บ้างพูดคุยบ้างหัวเราะ ระหว่างนั้นพวกเขาสั่งแข่งขันตั้งฝั่งในรัง ได้นำอาหารและเครื่องดื่มมาให้อย่างไม่หยุดหย่อน สิ่งที่สะดุดตาที่สุดคือเสื้อผ้าหรูหราหลากสีสนงามวิจิตรของสตรี มองไปทางไหนก็เห็นผ้าไหม ดิ้นทอง

¹ ภาพ *Primavera* ของ Sandro Botticelli

ทรงผมบรรจงแต่ง (เป็นวิกเสียก็มาก) และยังมีเครื่องเพชรแวววาวมากมายนับไม่ถ้วน ต่างหูกแกว่งตามเสียงหัวเราะ สร้อยมรกตเปล่งประกายเมื่อสตรีนางหนึ่งหันหน้าไปทางผู้ร่วมโต๊ะ แว่นแซฟไฟร์เคียงคู่มากับลูกฟีกที่หยิบจากชามคริสตัล กำไลข้อมือรูปงูชูคอขึ้นเมื่อได้เวลาชนแก้ว สร้อยทองยาวจนพันรอบเอวได้ และรัดรูปทรงของสตรีหลายคนจนหายใจลำบาก... นี่คือนางสำนักของจักรพรรดิเนโร

แต่ละคนนอนตะแคงซ้ายถือจาน มือขวาหยิบอาหารใส่ปาก (ชาวโรมันไม่ใช่ช้อนหรือส้อม ยกเว้นช้อนคันเล็ก ๆ ส่วนอาหารก็หั่นเป็นชิ้นมาเรียบร้อยแล้ว) เตียงสำหรับรับประทานอาหารนั้นจัดวางตามลำดับชั้น และสายตาของผู้ร่วมโต๊ะทุกคนก็มองไปทางจักรพรรดิเสมอ

กล่าวโดยสรุปก็คือ สิ่งที่อยู่เบื้องหน้าเราขณะนี้คือระบบสุริยะแห่งอำนาจในจักรวรรดิโรมัน ตรงจุดศูนย์กลาง ณ ตำแหน่งที่แน่ชัดในห้องนั้นมี ‘ดวงอาทิตย์’ ซึ่งก็คือเนโรผู้เฒ่าอยู่ข้างๆ กลุ่มคนที่เขาไว้วางใจที่สุด

ปอบแปกัวซำๆ ไปยังที่ของนาง เหล่านักดนตรีหยุดบรรเลงกลางคืน ข้าราชการสำนักทุกคนลุกขึ้นเงยบ๋อง พวกที่ลุกทีหลังเป็นบรรดาเจ้านายสูงวัยซึ่งต้องให้ท่าสของตนช่วยพยุง

ในขณะที่ปอบแปกัวซำๆ ไปนั้น นางผ่าน ‘ภูมิศาสตร์’ ที่มองไม่เห็นและปกติแล้วไม่ได้รับการบอกเล่า เป็นภูมิศาสตร์แห่งกลิ่นที่บอวลอยู่ในอากาศ เปลี่ยนไปทุกก้าวย่างและทุกลมหายใจของจักรพรรดินี ปอบแปเคลื่อนกายจากกลิ่นละมุนของน้ำหอมที่ฉีดใส่ผ้าผ่านสู่กลิ่นหอมของไม้จากดินแดนตะวันออกที่ใช้ทำเตียง กลิ่นควันของเชื้อเพลิงจากต่างถิ่นที่ลอยขึ้นจากเตา กลิ่นเนื้อย่างและกลิ่นซอสบนถาด ตลอดจนกลิ่นน้ำมันและกลิ่นหอมของสตรีในห้องนั้นซึ่งต่างก็โค้งศีรษะให้เมื่อนางเดินผ่านหลายคนผินใจเหลือบมองด้วยสายตานอบน้อม ต่างคนต่างก็ดูหมิ่นกันเพราะแทบจะแน่ใจได้เลยว่าราชสำนักของเนโรก็เป็นรังอสรพิษเช่นเดียวกับทุกยุคทุกสมัย เต็มไปด้วยการอวดโอ่ หน้าไหว้หลังหลอก อิจฉาริษยาและนินทาว่าร้าย

คนเดียวที่ยังนอนกินต่อไปคือเนโร เขาคือเจ้าโลก จะทำอะไรก็ได้

เขากำลังสนทนากับผู้ร่วมโต๊ะบางคน หนึ่งในนั้นคือมือขวาของเขา ดิเกลลินุส ผู้บังคับบัญชากองทหารพรตเรียนซึ่งมีหน้าที่คุ้มกันจักรพรรดิ หากเป็นเมื่อก่อนเราคงเห็นเซเนกานักปรัชญาเลื่องชื่อที่สุดในยุคสมัยนั้น อยู่ข้างๆ เขา แต่ความสัมพันธ์กับผู้ที่เคยเป็นอาจารย์ของเขาคนนี้ราวฉาบมาหลายปีแล้ว ตอนนีในราชสำนักมีเปโตรนิอุส ซึ่งด้วยความที่เขาเป็นผู้ดี มีมารยาทและรู้กาลเทศะ (ดาคิดูสถึงกับนิยามเขาว่า ‘ผู้ตัดสินความงาม’) ทำให้เขากลายเป็นหลักยึดของเนโร เขาเฝ้ามองกลุ่ม *เฮากุสเตียนุส* ด้วยความสนุกมากครั้งหนึ่งแล้ว คณะเด็กหนุ่ม ‘บ้าคลั่ง’ นั้นโรจัดให้มีขึ้นเพื่อคอยปรบมือให้ตนในการแสดงละคร เสื้อผ้าสีฉูดฉาดและเสียงโหวกเหวกของพวกเขาทำให้เปโตรนิอุสนึกเรื่องที่จะเขียนเสียดสีออกหลายเรื่อง

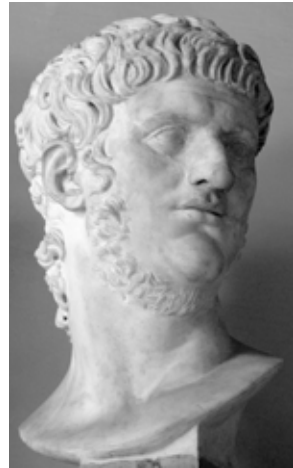
ห่างออกไปเล็กน้อย เซเวรุสกับเคลเอร์ สองสถาปนิกเอกของจักรพรรดิก็เอนกายอยู่เช่นกัน การที่ทั้งคู่อยู่ในนี้บอกให้รู้ว่าทำไมถึงมีผังเมืองที่ปอบแปเหลือบเห็นระหว่างเดินมาที่นี่ ทุกวันนี้เราคงจะเรียกพวกเขาว่าเป็น ‘ดาวเด่นของวงการสถาปนิก’ และเนโรก็กำลังทำงานร่วมกับพวกเขาเพื่อให้ความผันอันยิ่งใหญ่เกี่ยวกับกรุงโรมเป็นจริง

เมื่อปอบแปกลับเข้ามาในงานเลี้ยงหลังจากไปเติมเครื่องสำอองและชมอาทิตย์อัสดง การสนทนาของพวกเขาก็หยุดชะงัก ดิเกลลินุสและคนอื่นๆ โค้งศีรษะแสดงความเคารพจักรพรรดินี สายตาที่แอบมองทรวดตรงอวบอดของนางไม่หลุดรอดการรับรู้ของปอบแปสตรีผู้เจนจัดกับชีวิตในราชสำนัก

ผิดกับเนโรซึ่งดูเหมือนแทบไม่สังเกตเห็นว่านางเดินเข้ามา เขาคูยต่อพร้อมกันนั้นก็ยื่นนิ้วซึ่งสวมแหวนและเปื้อนขอสจนมันเยิ้มไปทางทาสผู้รับหยิบถ้วยน้ำกลั่นหอมมาล้างมือให้เขา

สิ่งแรกที่สะดุดตาเมื่อมองดูเนโรคือความใหญ่โตน่าเกรงขามของเขา เขามีรูปร่างกำยำล่ำสัน อายุเพิ่ง 27 ปี แต่ร่างกายสูญเสียความคล่องแคล่วว่องไวของวัยหนุ่มไปมากแล้ว เขามีชีวิตอันสุขสงบอยู่กับความสำราญและความหรูหราในเวียงวังมานานปี ทำให้เขาตัวใหญ่ แม้ว่ารูปร่างลักษณะ

ยังไม่ถึงกับอ้วนและ ‘ผ่านชีวิตมามาก’ แบบในรูปปั้นหินอ่อนครึ่งตัวที่ตกทอดมาถึงเรา รวมทั้งตามคำพรรณนาในสมัยโบราณ แม้ว่าเขาจะยัง ‘เพรียว’ เมื่อเทียบกับปลายสมัยของเขา ซึ่งจะเกิดขึ้นในอีก 4 ปีข้างหน้า แต่พุงของเขาก็ย่นเล็กน้อยแล้ว และคางสองชั้นก็เริ่มปรากฏ ป่วยการจะปกปิดด้วยเคราของวัยหนุ่ม ซึ่งไล่ลงมาตั้งแต่จอนหูคล้ายเถาไอวี และโอบไปตามคอจนถึงใต้คาง

รูปปั้นจักรพรรดิเนโร
ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑ์คาปีโตลินี
(Musei Capitolini) กรุงโรม

คำคิรร์อนในคิมหันต์นี้ บนลำคอใหญ่ของเขา (ตามที่พรรณนาไว้โดยสเวโตนิอุส นักประพันธ์ชาวโรมัน ในหนังสือ *De vita Caesarum*) เหนือหลายเม็ดกำลังไหลย้อย ทั้งๆ ที่ทาสสองคนต่างก็ตั้งหน้าตั้งตาใช้พัดยักษ์ทำด้วยขนนกกระจอกเทคโปกให้่องค์จักรพรรดิ

สิ่งที่ชวนให้ประหลาดใจอย่างที่สองคือสีผม ส่วนหนึ่งปกคลุมด้วยมัลลัลลอเรลสีทอง จึงมองไม่ออกว่าผมเขาสีบลอนด์หรือสีแดง อย่างไรก็ตาม จากจุดที่เราอยู่ ซึ่งห่างออกมาไม่กี่เมตร จะเห็นว่าเป็นสีทองแดงหรืออย่างน้อยก็ดูเหมือนจะเป็นเช่นนั้น บนหน้าผากมีหน้าม้าสั้นๆ คล้ายจุดลูกน้ำเล็กๆ เรียงกันเป็นแถว ทุกวันนี้คงเป็นทรงผมที่ดูน่าอาย แต่ในยุคนั้นทันสมัยมาก...

สีผมของเขาชวนให้ประหลาดใจยิ่ง เพราะในยุคสมัยใหม่เราเคยชินกับการเห็นเนโรแบบ ‘ไร้สี’ บนเหรียญและรูปปั้นครึ่งตัว แต่หากตรึงตรองดูให้ดี ทุกอย่างเขียนไว้หมดแล้วในชื่อของเขา บิดาของเขามาจากตระกูลอาเฮโนบาร์บัส (Ahenobarbus) ซึ่งมีความหมายว่า ‘เคราแดง’

ตอนเกิดเขาชื่อ ลูคิอุส โดมิติอุส อาเฮโนบาร์บัส แต่เรารู้จักเขาในชื่อเนโรเท่านั้น เพราะเหตุใดกัน อาจารย์โรโมโล เอากุสโต สติซโซลี อธิบายว่าชื่อนี้มีต้นกำเนิดมาจากภาษาของชาวเซไบน์ มีความหมายว่า ‘แข็งแกร่งและ

กล้าหาญ’ ซึ่งเขาจะเป็นเช่นนั้นในเวลาต่อมา เมื่ออายุได้ 13 ปี จักรพรรดิเคลาดิอุสรับเขาเป็นบุตรบุญธรรม ในตอนนั้นนั่นเองที่เขาเปลี่ยนชื่อเป็นเนโร เคลาดิอุส ดรูซุส แกร์มานิคัส

แม้จะสมเหตุสมผลหากคิดว่า ในเมื่อผมเขามีสืบลอนด้อมทองแดง นัยน์ตาเขาก็น่าจะสีเขียว แต่เราไม่อาจแน่ใจได้ มีหน้าข้างานเขียนสมัยโบราณบางชิ้นยังบอกว่านัยน์ตาเขาสีฟ้า อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากวัย เสียงเขายังเป็นเสียงของคนหนุ่มอย่างแน่นอน ไม่ใช่เสียงทุ้มลึกแบบคนมีอายุ

ทาสล้างมือให้เนโรเสร็จแล้ว บนแขนเปลือยทั้งสองข้างของเขา เราเห็นรอยที่สเวโตนิอุสบอกว่ามีปกคลุมไปทั่วทั้งตัวของเนโร คำพูดนี้มีเจตนาอันแจ่มชัดที่จะมองให้เห็น ‘พระราชผู้นำเกลียดน่ากลัว’ ในทุกอณูขุมชนของเขา ความจริงแล้วอาจมีคำอธิบายอื่นๆ ที่ว่า เนื่องจากสีผมและสีของนัยน์ตาซึ่งน่าจะเป็นฟ้าหรือเขียว เป็นไปได้ว่าจักรพรรดิองค์นี้มีผิวสีอ่อนมาก และมีกระกับรอยเม็ดสี อย่างที่มักเกิดขึ้นกับหลายคนที่มีสีผิวแบบชาวยุโรปเหนือ

ทุกคนคงเข้าใจแล้วว่า เป็นเรื่องยากที่จะพูดถึงบุคลิกลักษณะของเนโรโดยไม่ถูกโอบล้อมด้วยคำพูดที่ได้ยินกันอยู่บ่อยๆว่า ปิตาจารย์พระราชหน้าตาน่ารังเกียจ คนชอบใช้ความรุนแรง คนวางเพลิง คนบ้า คนเอาแต่ใจ... แต่เขาเป็นเช่นนั้นจริงๆ หรือ

ทุกคนรู้อะไรเกี่ยวกับเนโรจริงๆ บ้าง

ผมจะกล่าวถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเขาที่มีคนว่าไว้เพียงบางเรื่อง และจะลงรายละเอียดในหนังสือทั้งสามเล่มของชุดนี้ เพื่อให้เข้าใจว่าเรื่องราวจริงๆ เป็นอย่างไร และไขข้อกระจ่างเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของเขา ซึ่งเป็นที่ถกเถียงกันมาก และปัจจุบันนี้ทั้งนักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีก็มีแนวโน้มว่าจะนำมาพิจารณาใหม่ โดยอย่างน้อยก็ขจัดส่วนชั่วร้ายที่ฝ่ายตรงข้ามและบรรดานักประพันธ์ที่เป็นปรปักษ์กับเขากล่าวอ้างอย่างไม่เป็นธรรมออกไปจากตัวเขา

ใน ค.ศ. 64 เนโรครองราชย์มาได้ 10 ปีแล้ว นำทิ้งเมื่อคิดว่าเขา

ขึ้นสู่บัลลังก์เมื่ออายุยังไม่ถึง 17 ปีบริบูรณ์ การกลายเป็นผู้ทรงอำนาจที่สุดในโลกขณะยังอยู่ในวัยรุ่นและฮอว์โมนกำลังปั่นป่วนอย่างเต็มที่บวกกับยังขาดประสบการณ์ คงทำให้บรรดาข้าราชการสำนักและผู้ใต้บังคับบัญชาของเขาหวาดผวไปตามๆ กัน ด้วยเหตุนี้ในช่วงปีแรกๆ ของการครองอำนาจเขาจึงมีบุคคลสำคัญผู้มากด้วยประสบการณ์สองคนคอยอยู่เคียงข้าง และ ‘ซันน่า’ นั่นก็คือเซเนกาผู้เป็นปราชญ์และอาฟรานิอุสบูร์รุส ผู้บัญชาการกองทหารพิรทอเรียน อีกทั้งยังมีอากริปปินามารดาเจ้าเล่ห์แสนกลผู้ทำให้เขาได้ขึ้นครองอำนาจ และเป็นอิทธิพลมีต่ออยู่เบื้องหลังการตัดสินใจหลายอย่างของเขาจนถึง ค.ศ. 59 แล้วต่อมาเนโรก็ค่อยๆ กำจัดทุกคนที่ ‘เหนียวรั้ง’ เสรีภาพของเขา ไม่เว้นแม้แต่แม่ของเขาและเซเนกาผู้ถูกบีบให้ฆ่าตัวตายใน ค.ศ. 65 เมื่อเวลาผ่านไปเขาจะทิ้งหน้าที่ของจักรพรรดิ และหลงใหลเกมกีฬาโอลิมปิกของกรีกมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแข่งขันรถม้า ซึ่งผู้ร่วมแข่งขันคนอื่นๆ หยุดรตให้เขาเข้าเส้นชัยเป็นคนแรก (บางครั้งถึงกับขอให้เขากลับขึ้นรถม้าเมื่อตกลงไป) เขาแต่งบทกวี เล่นเครื่องดนตรีคิธารา¹ และบรรเลงต่อหน้าสาธารณชนในงานแสดงดนตรี เขารักทั้งผู้ชายและผู้หญิง ซึ่งจะทำให้เขาเป็นเรื่องแสนปกติธรรมดาสำหรับศีลธรรมจรรยาของชาวโรมัน เขามีเมเหลี่เรียงตามลำดับดังนี้ ค.ศ. 53 เคลาเดีย ออกดาเวียผู้เป็นลูกพี่ลูกน้องของเขา ซึ่งต่อมาเขาเนรเทศ แล้วสั่งฆ่าเพื่อจะได้อภิเษกกับปอปแปผู้เป็นซูริกใน ค.ศ. 62 (หลังจากให้เธอหย่ากับโอโรผู้เป็นสามี และส่งเขาไปปฏิบัติหน้าที่ในโปรตุเกส) การตายของปอปแปใน ค.ศ. 65 ทั้งความโหวงเหวงอันมีอาจจะเติมให้เต็มได้ไว้ในใจของเนโร จนเขาคงอยากหาทางแก้โดยการมีคู่ครองคนใหม่และเป็นไปได้ว่าในสิ้นปีนั้นเลย เขาเสกสมรสกับสตาติเลีย เมสซาลินาผู้เคยแต่งงานมาแล้วถึงสี่ครั้ง นอกจากการสมรส ‘อย่างเป็นทางการ’ ที่กล่าวมานี้ยังมีที่แปลกพิสดารออกไป ซึ่งนักประพันธ์ในสมัยโบราณได้สอดแทรกไว้ในเกร็ดประวัติ

1 kithara เครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย คล้ายไลร์ (lyre) เล่นโดยตีให้เกิดเสียง

อันนี้อัจฉาของเนโร แต่นักประวัติศาสตร์ในปัจจุบันมักตีความว่าเป็น การผูกกันทางจิตวิญญาณ และเกี่ยวพันกับลัทธิลึกลับ การสมรสผิดสามัญ ที่ว่านั่นคือ กับพิทาโกรัส ทาสหนุ่มผู้ได้รับอิสรภาพและมีหน้าที่เสริมฟัวไน ให้เนโร และกับอีกคนเป็นชนที่ชื่อสปอรัส ซึ่งจากที่นักประวัติศาสตร์โรมัน คัสซิอุส ดิโอสเล่าไว้ เขาหน้าตาเหมือนปอปเปผู้ลวงลับมาก

เนโรเป็นคนซับซ้อนและหิวหาวจนแทบจะเกินจริง ไม่เป็นไปตาม แบบฉบับของผู้ที่เป็นกษัตริย์หรือจักรพรรดิ การที่เขาเกิดและเติบโตในวัง อยู่ในสภาพแวดล้อมของเวียงวังแห่งอำนาจซึ่งได้รับการปกป้อง ถูกตามใจ จนเคยตัวและแยกขาดจากชีวิตของคนทั่วไปโดยสิ้นเชิง และไม่มีใครกล้า ขัดใจเขาในช่วงวัยเยาว์นั้น มีส่วนทำให้เขาขาดการรับรู้ถึงความเป็นจริง มีหน้าซำยังดูเหมือนว่าเนโรจะไม่เคยก้าวผ่านความเป็นวัยรุ่นเลย เขา ไร้เดียงสา ขาดความเป็นผู้ใหญ่ และเอาแต่ใจตัวไปตลอดชีวิต

แต่จะว่าไป มีกษัตริย์ที่เป็นแบบนี้ก็องค์ คำตอบคือมากมาย ในช่วงท้ายของชีวิต นับจากอยู่กับปอปเปเป็นต้นไป ถึงแม้เรามีอาจรู้ได้ อย่างแน่ชัด แต่ก็ดูเหมือนว่าเขาเฝ้าไขว่คว้าหาอ้อมกอดจากคนที่เขา ผูกพันด้วย คงเป็นลักษณะอาการอันเกิดจากสภาพแวดล้อมที่ขาดความรัก ซึ่งเขาเติบโตมา เริ่มจากอากริปปีนา มารดาเจ้าอุปนายและมักใหญ่ใฝ่สูง

อย่างไรก็ตาม ข้อสังเกตเหล่านี้เป็นเรื่องผิวเผินเกินไปสำหรับ คนอย่างเนโร การจะยืนยันสิ่งใดหรือตีตป้ายอะไรให้เขาดูจะเป็นไปไม่ได้ เลย เมื่อใดที่เราคิดว่าสามารถบอกลักษณะทางจิตวิทยาของเขาได้แล้ว เขาก็จะแสดงด้านที่แตกต่างอย่างน่าประหลาดใจให้เราเห็น ในหลายๆ แง่ เนโรเป็นปริศนาลึกลับ

แต่ถึงกระนั้นประวัติศาสตร์ก็ไหลเวียนอยู่ในสายเลือดของเขา

จักรพรรดิเอากุสตุสเป็นบิดาของยายทวด ส่วนมาร์คัส อันโตนิอุส เป็นปู่ทวด จักรพรรดิติเบริอุสเป็นพี่ชายของตาทวด ในขณะที่จักรพรรดิ อีกองค์หนึ่ง เคลาดิอุส เป็นบิดาเลี้ยง

หากประสงค์จะมองภาพรวม เนโรเป็นญาติทางตรงและทางอ้อม กับบุคคลอย่างน้อย 8 คนที่สร้างประวัติศาสตร์กรุงโรม ในบรรดาบุคคล

เหล่านั้มีจักรพรรดิ 3 องค์ และเจ้าชาย 1 องค์ นอกจากอันโตนิอุส, เอากุสตุส, เคลาดิอุส และติแบริอุสซึ่งเราเอ่ยถึงไปแล้ว จำต้องเพิ่ม คาลิกูลาผู้เป็นลุง (พี่ชายของมารดา) อากริปปาผู้เป็นตาหวด (บิดาของ ยาย) ดรุซุสผู้เป็นตาหวด (บิดาของตา) และแกร์มานิคุสผู้เป็นตา

นอกจากนั้นยังมีบรรพบุรุษที่เป็นหญิง ซึ่งหลายคนเป็นบุคคลสำคัญ ในประวัติศาสตร์ของโรม เช่น อ็อคตาเวีย (ย่าหวด) ลิเวีย (มารดาของ ตาหวด) อากริปปินา (ยาย) เมสซาลีนา (ลูกพี่ลูกน้องทางฝ่ายบิดา) ยังไม่นับมเหสีองค์ปัจจุบัน ปอปแป

ทุกคนคงเข้าใจแล้วว่า เราไม่ได้กำลังพูดถึงคนธรรมดาทั่วไป เนโร เป็น ‘ผลผลิต’ อันแท้จริงของอำนาจในกรุงโรม

เวลากว่าร้อยปีแห่งการต่อสู้ไหลเวียนอยู่ในตัวเขา รวมทั้งกลอุบาย ฆาตกรรม การสู้รบระหว่างกองทหาร กองเรือ ชัยชนะและความพ่ายแพ้ ซึ่งเป็นตัวกำหนดประวัติศาสตร์และชะตากรรมของผู้คนนับล้านๆ บน ดินแดนเมดิเตอร์เรเนียน อันเป็นที่บรรจบกันของสามทวีปอันกว้างใหญ่ไพศาล อำนาจแห่งจักรวรรดิโรมันไหลเวียนอยู่ในตัวเขา

ทว่าขณะนี้ สถานที่แห่งเดียวที่ถ้อยคำของเขาดังไปตกสะท้อนคือ รอยเปื้อนไวน์บนเสื้อคลุมของแขกเหรี้อ ดึกแล้ว เวลาถูกแบ่งช่วงตาม ตำรับอาหารที่มีเครื่องปรุงหายากจากแดนไกล โดยมีจุดประสงค์หลักคือ ให้ทุกคนประทับใจมากกว่าจะให้อิ่มหน้า อาหารแต่ละจานมาพร้อมกับ เสียงดนตรีที่ไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย เนโรเองก็ท่องบทกวีที่เขาประพันธ์ขึ้น สร้างความสนใจเสียดังเกรียวกราวพอๆ กับเสียงของความเสแสร้ง

บัดนี้ได้เวลาดื่มสังสรรค์ ช่วงเวลาที่เป็นภายในที่สุดของงานเลี้ยง ผู้ที่ได้รับเชิญให้อยู่ต่อมีเพียงไม่กี่คนเท่านั้น จอกไวน์ชั้นเลิศยกขึ้นชนกัน นับครั้งไม่ถ้วน ผลที่จะตามมานั้นนึกภาพได้ไม่ยาก...

ปอปแปลุกออกไปนานแล้ว นางกลับไปที่รวาระเบียงเพื่อเติมกลืนอายุ ของทะเลให้เต็มลมหายใจ และเติมความเป็นอนันต์ของคำคืนฤดูร้อน ให้เต็มดวงตา ทว่าคืนนี้มองเห็นดวงดาวไม่แจ่มชัดเหมือนคืนก่อนๆ ท้องฟ้าสว่างด้วยแสงจางที่ขอบฟ้ามาสักครู่หนึ่งแล้ว คุณลายประกายแสง

ของเปลวเพลิงที่ลุกไหม้อยู่ใกล้ๆ และแรงขึ้นเรื่อยๆ... จนกระทั่ง
พระจันทร์พลันลอยขึ้นมา ให้ภาพน่าตื่นตาตื่นใจ พระจันทร์ดวงโตสีแดง
แทบจะเหมือนพระอาทิตย์ซึ่งหายลับไปอีกฟากหนึ่งของท้องทะเล ในใจ
ของปอปแปคิดว่าเทพีเซลิณี¹ กำลังทักทายนาง

สายลมก็แปรเปลี่ยนเช่นกัน จักรพรรดินีรู้สึกเย็นเยือก จึงห่อตัว
ในผ้าคลุมไหล่สีดำด้วยดินทองและไข่มุก ขณะที่เทพีเซลิณีลอยขึ้นและ
ให้ความสว่างแก่ผืนทะเลยับย่นนั้น ปอปแปสังเกตเห็นว่าดวงจันทร์ยังไม่
กลมตึ๊ง พຼ່ນนี้คงจะกลม จะเป็นคืนพระจันทร์เต็มดวง... ปอปแปคิดว่า
คงเป็นคืนที่แสงงดงามน่าจดจำ เพราะเต็มไปด้วยมนตร์เสน่ห์แห่งฤดูร้อน

คืนพຼ່ນนี้จะได้รับการจารึกไว้ในประวัติศาสตร์จริง ๆ... แต่ในแบบที่
ตรงกันข้ามกันอย่างสิ้นเชิง แม้ว่าจะยังไม่มีใครล่วงรู้ได้ก็ตาม

ประวัติศาสตร์มักย่อมาเจียบๆ แต่สะท้อนไปถึงทุกอย่าง... และ
ทุกคน

¹ Selene เทพีแห่งดวงจันทร์ของชาวกรีกโบราณ